

Сучасні послуги бібліотеки Полтавського університету економіки і торгівлі на підтримку неформальної освіти дорослих в університеті третього віку

У статті проаналізовано «План заходів Кабінету Міністрів України з реалізації Стратегії державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року». Розглянуто роль бібліотеки в залученні громадян похилого віку до навчання з метою: оволодіння новими професійними та загальноосвітніми навичками; збереження здоров'я та активного довголіття; забезпечення добробуту; підвищення соціальної, громадянської та фізичної активності.

**Лариса
Діденко,**

директорка Центру інформаційного забезпечення освітнього процесу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Процес старіння нації є характерною ознакою демографії сучасного світу, що не оминув і Україну. Якщо частка людей похилого віку (60 років і старше) у 1991 р. становила 18,6 % [1], у 2018 р. – 22,9 % [2], то станом на 1 січня 2022 року – 24,8 % загальної кількості населення [3].

Із метою мінімізації негативно-го впливу старіння нації Україна взяла на себе міжнародні зобов'язання щодо імплементації 17 Цілей стало-го розвитку на період до 2030 року, прийнятих на Саміті ООН у вересні 2015 року, а також підписання та імплементації Угоди про асоціацію з ЄС [4]. 11 січня 2018 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України № 10-р схвалено Стратегію державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року, у якій визна-чаються пріоритетні напрями щодо протистояння демографічним змі-нам та окреслено проблеми, що

потребують розв'язання. Однією з проблем, що потребує невідклад-ного вирішення, є недостатній роз-виток «...інститутів і традицій са-моосвітньої діяльності та постійної освіти впродовж усього життя» [5].

Задля реалізації Стратегії дер-жавної політики з питань здорово-го та активного довголіття населен-ня на період до 2022 року Кабінет Міністрів України ухвалив План за-ходів, яким зокрема передбачено «...формування політики навчання протягом життя з метою залучення громадян похилого віку до участі в освітніх процесах, розширення можливостей оволодіння новими професійними та загальноосвітні-ми навичками, зокрема у сферах су-часних комунікацій, комп'ютерної та інформаційної грамотності» [6].

Одним із заходів підвищення рівня доступності освітніх послуг для громадян похилого віку, перед-баченим Планом Кабінету Мініст-рів, є запровадження на базі діючих

закладів та установ соціальної сфери: навчальних закладів, клубів, бібліотек, установ соціального обслуговування, соціально-педагогічної послуги «Університет третього віку» [6].

Університети третього віку (УТВ) з успіхом працюють у багатьох публічних бібліотеках України. Це Університет третього віку на базі Центральної бібліотечної системи Шевченківського району м. Київ, центр неформальної освіти дорослих Центральної міської бібліотеки м. Миколаїв, центр освіти для дорослих Смілянської міської ЦБС Черкаської області, соціальний проєкт «ПК – это не сложно» бібліотеки-філії № 10 імені Т. Г. Шевченка ЦБС м. Запоріжжя [7–14].

Усвідомлюючи свою соціальну місію в реалізації державної політики щодо забезпечення суспільної активності громадян, надання можливості навчання впродовж життя та виконуючи рішення Вченої ради університету від 24 січня 2018 року, наказом ректора Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ) розпочато реалізацію соціального проєкту «Університет третього віку». З метою організації повноцінного освітнього процесу провідними фахівцями університету розроблено чотири навчальні програми: «Інформаційно-комунікативні технології в розвитку громадянських компетентностей та сприянні соціальній активності людей поважного віку», «Англійська для УТВ», «Хочу жити в якісному світі», «Соціально-адаптивний курс». Ураховуючи потреби й інтереси слухачів УТВ, кількість яких постійно збільшується, нині навчання проводиться вже за 27 навчальними програмами для більш ніж 700 слухачів.

Від початку створення Університету третього віку й дотепер бібліотека ПУЕТ є надійним помічником у підготовці людей похилого віку до життя в сучасному інформа-

ційному суспільстві. Нині бібліотека виконує як свої традиційні функції зі збереження паперових носіїв інформації, так і нові, що з'явилися у неї протягом останніх десятиліть. Бібліотека є місцем доступу до світової інформаційної мережі Інтернет, центром набуття комп'ютерної та інформаційної грамотності, формування інформаційної культури. Маючи потужну матеріальну базу, професійний і досвідчений персонал, бібліотека стала місцем отримання знань не тільки для студентів ПУЕТ, а й для слухачів УТВ.

До послуг слухачів УТВ загальний читальний зал на 220 місць, електронний читальний зал на 50 оснащених комп'ютерами місць та медіатека на 19 комп'ютерних місць, де постійно відбуваються заняття з інформаційно-комунікативних технологій. Із метою надання допомоги відвідувачам похилого віку в електронному читальному залі та медіатеці організовано інформаційно-консультативні центри, де досвідчені бібліотечні працівники допомагають цій категорії читачів у закріпленні вивченого матеріалу, відвідуванні сайтів державних і комунальних установ; консультують із незрозумілих або пропущених тем; проводять навчання з користування електронним каталогом і сайтом бібліотеки задля пошуку необхідних посібників та інших навчальних матеріалів за тематикою навчальних програм Університету третього віку.

Планом Кабінету Міністрів України передбачено ряд заходів із збереження здоров'я та забезпечення добробуту громадян похилого віку шляхом «заохочення до здорового способу життя як умови здорового старіння та активного довголіття, у тому числі сприяння фізичній активності громадян похилого віку; підвищення рівня поінформованості громадянського суспільства, зокрема громадян похилого віку, щодо здорового старіння та активного довголіття,

якості життя в похилому віці, профілактики захворювань та надання геріатричної допомоги, формування у громадян похилого віку, їх родичів, помічників/доглядальників навичок збереження здоров'я та догляду за хворими» [6].

Із цією метою в Університеті третього віку ПУЕТ започатковано навчання за програмами «Здорове довголіття», «Хочу жити в якісному світі», «Психологія дорослості – поважного віку активної людини», «Фізична культура 55+», «Хореографія», «Скандинавська ходьба». Для слухачів УТВ на сайті бібліотеки створено окремий розділ, де працівники бібліотеки розміщують інформацію за чотирма рубриками: Інформація за програмами навчання, Правова допомога, Записник слухача, Корисне дозвілля.

Підвищенню рівня правової освіти громадян похилого віку, стимулюванню навичок відстоювання такими громадянами своїх прав та інтересів сприяє рубрика «Правова допомога», яка містить інформацію про сайти регіонального й місцевих центрів із надання безоплатної вторинної правової допомоги, безкоштовної правової допомоги судової влади України.

Люди похилого віку, як найактивніші відвідувачі державних і комунальних служб, рідко використовують Інтернет із цією метою. Задля застосування набутих під час занять знань із комп'ютерної грамотності рубрика «Записник слухача (державні установи та комунальні служби)» подає не тільки адреси та телефони, а й e-mail і сайти цих установ.

Як доводять дослідження, сучасні люди похилого віку не відчують себе старими та прагнуть до самореалізації, креативності, відкритості, особистісного зростання, подальшого розвитку. Вони прагнуть якомога ефективніше використати вільний час, який мають у постпрофесійній фазі життя, а також зреалізувати мрії та прагнення,

які не здійснилися протягом життя. Тому популярними серед людей похилого віку стали сайти для дозвілля з цікавою, пізнавальною й корисною інформацією. Наразі рубрика «Проведи дозвілля цікаво та корисно» містить посилання на сайти за такими підрубриками: «Аудіо-книги», «Читати книги онлайн», «Кулінарія», «Рукоділля», «Сад та город», «Корисні поради».

Слухачі Університету третього віку стали активними відвідувачами й дописувачами блогу бібліотеки, розділу «Моя рідна Полтавщина».

Для тих, хто надає перевагу

традиційним джерелам знань – книжкам, у загальному читальному залі розгорнуто виставку «Книжкове асорті для слухачів Університету третього віку», яка діє постійно. До послуг слухачів не тільки підручники і навчальні посібники, а й художня література із фондів університетської бібліотеки та буккросингу.

Отже, бібліотека ПУЕТ як потужний інформаційний центр є зручним та надійним середовищем задля функціонування Університету третього віку. Шляхами співпраці УТВ і університетської бібліотеки є:

• використання бібліотечного

простору та матеріальної бази для проведення занять;

• використання професійного потенціалу бібліотечних працівників із метою допомоги слухачам під час самостійної роботи, підготовки до занять, спілкування в Інтернеті тощо;

• інформаційне забезпечення освітньої діяльності Університету третього віку;

• створення нових інформаційних продуктів.

Список використаних джерел

1. Народне господарство України у 1991 році: Стат. щорічник / Міністерство статистики України ; відпов. за випуск В. В. Самченко. – Київ : Техніка, 1992 – С. 73.
2. Розподіл постійного населення України за статтю та віком на 1 січня 2018 року [Електронний ресурс]: статистичний збірник. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_grpu2018xl.pdf (дата звернення: 10.11.2022). – Назва з екрана.
3. Розподіл постійного населення України за статтю та віком на 1 січня 2022 року [Електронний ресурс]: статистичний збірник. – Режим доступу: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/06/roz_nas22.pdf
4. Демографічні тенденції в Україні потребують комплексного підходу на державному рівні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/news/14711.html> (дата звернення: 10.11.2022). – Назва з екрана.
5. Стратегія державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 січня 2018 р. № 10-р. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-derzhavnoyi-politiki-z-pitan-zdorovogo-ta-aktivnogo-dovgolittya-naselennya-na-period-do-2022-roku> (дата звернення: 18.04.2022). – Назва з екрана.
6. План заходів з реалізації Стратегії державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2018 р. № 688-р. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhavnoyi-politiki-z-pitan-zdorovogo-ta-aktivnogo-dovgolittya-naselennya-na-period-do-2022-roku> (дата звернення: 18.04.2022). – Назва з екрана.
7. Миськевич Т. Бібліотеки в системі безперервної освіти: реалізація завдань інформаційної соціалізації через неформальну освіту [Електронний ресурс] / Тетяна Миськевич. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3547:biblioteki-v-sistemi-bezperervnoji-osviti-realizatsiya-zavdan-informatsijnoji-sotsializatsiji-cherez-neformalnu-osvitu&catid=81&Itemid=415 (дата звернення: 18.04.2022). – Назва з екрана.
8. Адаменко М. Організація в бібліотеці центру освіти для дорослих: від ідеї до історії успіху / Марина Адаменко // Бібліотечна планета – № 4 (82). – 2018. – С. 15–18.
9. Піскіна Л. Університет третього віку / Л. Піскіна // Бібліотечна планета. – № 2 (56). – 2012. – С. 16–17.
10. Некипелова О. «Неформали» в освіті дорослих: з досвіду роботи Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького м. Миколаєва / Олена Некипелова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – № 1(15). – 2019. – С. 22–24.
11. Огус І. Центри освіти для дорослих – новий тренд сучасної бібліотеки / І. Огус // Бібліотечна планета. – № 3 (77). – 2017. – С. 28–30.
12. Петренко І. Обучение поздно начинающих / Ірина Петренко // Бібліотечний форум України. – № 3. – 2014. – С. 21–22.
13. Іванова Н. Співпраця бібліотек і музеїв Мелітопольщини як ресурс розвитку освіти дорослих / Наталя Іванова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – № 2 (8). – 2017. – С. 54–56.
14. Лукьянова Л. Non scholae, sed vitae discimus – вчимося не для школи, а для життя [Електронний ресурс] / Лариса Лук'янова. – Режим доступу: <http://www.uaod.org.ua/#journal> (дата звернення: 16.04.2022). – Назва з екрана.